

Seguiment de l'adenoma suprarenal

Laura Boswell Espina

Metgessa Adjunta

Servei d'Endocrinologia i Nutrició

Althaia, Xarxa Assistencial Universitària de Manresa

Index

- Definició i epidemiologia
- Diagnòstic inicial
- Història natural
- Maneig i seguiment
- Conclusions

Definició i epidemiologia

- **Incidentaloma suprarenal (IS):** “Massa suprarenal de mida ≥ 1 cm detectada en una prova d’imatge no realitzada amb la sospita de patologia suprarenal.”

Exclou lesions descobertes en l’estudi d’extensió de neoplàsies extraadrenals i en el context de síndromes hereditàries.

No es recomana estudi de lesions asimptomàtiques < 1 cm.

- Prevalença 1-6%, **↑ x10** en les darreres 2 dècades (↑ lesions petites en ≥ 65 anys, = lesions grans i malignes)
- Motiu de consulta molt freqüent a les consultes d’Endocrinologia

Fassnacht M, Arlt W, Bancos I, et al.. Eur J Endocrinol. 2016;175(2):G1-G34;

Young WF Jr. N Engl J Med 2007; 356:601-10;

Sherlock M et al. Endocr Rev. 2020 Dec 1;41(6):775-820

Etiologia

- Variable (sèries quirúrgiques probablement sobreestimen lesions malignes i funcionants)
- La majoria (85%) dels IS són **adenomes adrenocorticals no funcionants**
- **Malignitat:** 5% (1 - 12%)
- **Hipersecreció hormonal:** 10% (fins al 30% considerant la secreció autònoma de cortisol (SAC), l'alteració més freqüent)
- **Bilaterals:** 10-15%

Sherlock M et al. Endocr Rev. 2020 Dec 1;41(6):775-820;

Kasperlik-Zatuska AA, et al. Horm Metab Res. 2008;40(5):338-341;

Cawood TJ et al. European Journal of Endocrinology (2009) 161 513–527

Diagnòstic inicial

L'estudi inicial de l'IS té dos objectius bàsics:

Descartar
malignitat

Descartar
funcionalitat

! valoració urgent: en nens, adolescents, gestants i adults ≤ 40 anys (+ risc de malignitat)

Secreció autònoma de cortisol (SAC)

- La SAC engloba aquells pacients amb IS amb evidència bioquímica d'excés de cortisol independent d'ACTH però **sense** els signes i símptomes clínics específics de la síndrome de Cushing.
- **S'associa a HTA (64%), trastorns del metabolisme glucèmic (intolerància a la glucosa o diabetis tipus 2 [DM2] 28%), obesitat (41%), dislipèmia, osteoporosi/fractures vertebrals asimptomàtiques (46-82%) i amb un augment del risc cardiometabòlic (6% MCV) i mortalitat.**
- La progressió a síndrome de Cushing és anecdòtica (<1%).
- La prova més adequada pel cribratge és la prova de **supressió amb 1 mg de dexametasona**.
- No hi ha consens en els criteris diagnòstics addicionals ni en el maneig.

Araujo-Castro M, et al. Endocrinol Diabetes Nutr. 2020;67(6):408---419;

Sherlock M, et al. Endocrine Reviews, December 2020, 41(6):775–820

Diagnòstic inicial: valoració clínica

- Descartar símptomes i signes suggestius de **malignitat i hiperfunció hormonal**
- **Comorbiditats metabòliques i evolució** (preDM/DM2, HTA, obesitat, DLP, osteoporosis)
- **Història familiar**
- **EF:** pes, talla, perímetre abdominal, PA

	Signes i símptomes
Feocromocitoma	HTA, símptomes paroxístics (suor, palpacions, cefalea, pal·lidesa, etc.)
Síndrome de Cushing	Obesitat a tronc, augment greix supraclavicular/giba, atrofia muscular proximal, equimosi, estries, plètora facial, osteoporosi, HTA, DM2/prediabetis
Hiperaldosteronisme primari	HTA greu, HTA de difícil control (≥ 3 fàrmacs); HTA en joves; història familiar de HTA d'inici jove $\pm$ hipopotassèmia
Carcinoma adrenocortical	Símptomes per efecte massa, símptomes marcats d'excés de cortisol, hiperandrogenisme, quadre constitucional
Comorbiditats associades a la SAC	HTA, prediabetis/DM2, obesitat, dislipèmia, osteoporosi/fractures vertebrals

*Adaptat de: Araujo-castro M, et al. Endocrinología , Diabetes y Nutrición. Guía pràctica sobre la evaluación inicial, seguimiento y tratamiento de los incidentalomas adrenales . Grupo de patología adrenal de la SEEN. 2020;67(6):408–19.

Diagnòstic inicial: valoració hormonal

- **Cribratge d'hipercortisolisme:** Sd. Cushing 1%, SAC 10% (1-29%)

Cal fer el cribratge a TOTS.

! corticoides i fàrmacs que alteren metabolisme dexametasona.

- **Supressió amb 1 mg de dexametasona (TSD)** com a cribratge cortisol post frenació **<1.8 mcg/dL**: exclou
1.8 -3 mcg/dL (5 mcg/dL): possible SAC
>3 mcg/dL (5 mcg/dL): SAC evident
- **Edat i comorbiditats:** DM2, HTA i fractures vertebrals asimptomàtiques
DLP, obesitat, malaltia CV >> FA, MRC, ansietat/depressió, fragilitat
- **SAC possible + comorbiditats o SAC evident:** cal **criteri addicional**
ACTH <10 pg/mL, CLU 24h o cortisol saliva/sèric nocturn ↑ o DHEA-S ↓

Diagnòstic inicial: valoració hormonal

- **Cribratge de feocromocitoma: 1.5-14%**

TOTS els pacients. Si criteris inequívocs d'adenoma (<10 UH) es podria obviar (<0.5% feocromocitomes)

- **Metanefrines en plasma o en orina de 24h**
- Extracció en dejú després de 30 minuts de repòs en decúbit supí
- Evitar alguns **fàrmacs** (paracetamol!) i **exercici o estrés no habitual; dieta** excloent catecolamines, ac. fenòlics i vainillina 3 dies (*si orina 24h o 3-MT*)

- **Cribratge d'hiperaldosteronisme: 1.6-3.3%**

Si: HTA i/o hipokalièmia no explicada per altres causes.

↑ MCV (m. coronària, ictus), FA, IC, cardiopatia hipertròfica, MRC, depressió, osteoporosis). Pot coexistir amb SAC (22%)

- **Quocient aldosterona / activitat de renina plasmàtica (ARR)**
- Extracció en dejú després de 2h d'estar llevat i d'uns 15 minuts de repòs en sedestació
- **Corregir la hipokalièmia; dieta sense restricció de sal** els 3-4 dies previs; Suspendre eplerenona, espironolactona i amiloride 4-6 s. abans

Diagnòstic inicial: valoració hormonal

- **Hormones sexuals i precursors de la estereidogènesi:**

Si sospita de carcinoma suprarenal, lesions indeterminades, clínica d'hiperandrogenisme en dones o ginecomàstia/feminització en homes

DHEA-S, androstendiona, 17-OH-P, TST (D) i estradiol (H i D post-menopàusiques)

Perfil d'esteroides en orina LC/MS

- **Cribratge d'hiperplàsia suprarenal congènita**

IS o hiperplàsia bilaterals

17-hidroxiprogesterona

- **Cribratge d'insuficiència suprarenal**

IS bilaterals, sospita de malaltia infiltrativa o hemorràgia, metàstasis (M1) grans i/o bilaterals

Cortisol sèric basal (dejú i entre 8-9h)

Història clínica

- HTA
- DT2
- DLP
- Osteoporosi/fractures
- Esdeveniments/malaltia CV (MCV)
(data de dx i evolució de les anteriors)
- Càncer
- Història menstrual
- Antecedents familiars (trastorns endocrins, suprarenals, càncer, MCV, trastorns genètics)
- Medicaments**
  - Tractament habitual (incloent suplement, etc.)
  - Glucocorticoides (ús recent, recollir dosi, forma i durada)

Avaluació clínica

- Antropometria (pes, talla, perímetres) i pressió arterial
- Signes i símptomes d'excés hormonal (cortisol, aldosterona, andrògens, catecolamines)
- Signes i símptomes de deficiència de cortisol (si neoplàsia activa o lesions bilaterals)
- Manifestacions clíniques de trastorns genètics associats a tumors suprarenals

Estudi bioquímic

- Tots:** TSD amb 1 mg
- Si >10UH:** nefrines
- Si HTA:** renina, aldosterona, K+
- Si sospita Sd. Cushing:** CLU 24h, cortisol salivar nocturn
- Si IS bilaterals:** 17-OH-P
- Si sospita de M1 bilaterals:** cortisol i ACTH basals (8h am)
- Si sospita de carcinoma suprarenal:** DHEA-S, androstendiona, testosterona (D), estradiol (H i D post-menopàusia), precursors d'esteroides (no disponible)

No sospita ni de malignitat ni d'excés hormonal

1. Avaluació clínica periòdica (comorbiditats metabòliques)
2. Valorar repetir TSD periòdicament
3. Repetir resta d'estudi bioquímic només si sospita d'excés hormonal /creixement en el seguiment

Sospita d'excés hormonal

Seguir algoritme diagnòstic específic

Sospita de malignitat

Comentar en comitè multidisciplinar

Diagnòstic inicial: valoració radiològica

	Criteri de benignitat	Ús
TC sense contrast	Baixa atenuació (≤ 10 UH) (adenoma típic o lesions d'alt contingut en greix) *30% dels adenomes tenen >10 UH: Arrodonit, vores llises, homogeni	Prova d' elecció
RM amb <i>chemical shift</i>	Pèrdua de senyal en oposició de fase Isointens en T1 i T2	Si cal evitar radiacions ionitzants ↓ estandarditzada
TC amb contrast	Rentat ràpid de contrast (absolut $>60\%$ o relatiu $>40\%$) als 10-15 mins Absència de captació de contrast (quists, hemorràgies)	Si resultat indeterminat en TC basal

Diagnòstic inicial: valoració radiològica

- **Risc de malignitat:**

- Carcinoma suprarenal: 1.2-11%
- Si **antecedent de neoplàsia primària**: 21% incidentalomes són M1 (pulmó, gastrointestinal, melanoma, renal), 70% en cas de lesions indeterminades

Mida	Característiques radiològiques	Edat
<ul style="list-style-type: none"> • >4 cm (6%) • >6 cm (25%)	<ul style="list-style-type: none"> • Marges irregulars • Heterogeneïtat • Necrosi • Vascularització ↑ • Calcificacions	<ul style="list-style-type: none"> • <40 anys

- Consideracions diagnòstiques:

- **Mesurar nefrines** (DD difícil per imatge de feocromocitoma i M1)
- Valorar **FDG-PET/TC** (útil per descartar malignitat, falsos +)
- **Considerar biòpsia** només si **no funcionant** + **imatge no benigna de forma concloent** + **canviarà actitud terapèutica**

NIH Consens State Sci Statements 2002;19(2): 1-25; Sturgeon C, et al. J Am Coll Surg 2006; 202: 423-30;

Fassnacht M, et al. European Journal of Endocrinology (2016) 175, G1-G34

Mida i probabilitat de malignitat

Sèrie quirúrgica, 1988-2000, ACC vs. adenomes

Table 4. Tumor Size Threshold Comparisons of Benign Adrenal Cortical Adenomas and All Adrenocortical Carcinomas Regardless of Stage at Presentation*

Threshold tumor size, cm	Sensitivity, %	Specificity, %	PPV, %	NPV, %	Likelihood ratio
≥ 2	99	2	90	17	1.01
≥ 4 - 10%	97	52	95	68	2.03
≥ 6 - 19%	91	80	97	50	4.43
≥ 8 - 47%	79	95	99	34	17.32
≥ 10	62	98	99	23	27.27

*Sensitivities, specificities, positive predictive values (PPV), negative predictive values (NPV), and likelihood ratios (LR) were calculated for size as a predictor of malignancy for tumor size thresholds in 2-cm increments.

Casos especials

- **Lesions bilaterals (15%):**

- ↑ risc de **malignitat** (metàstasis, limfoma, feocromocitoma bilateral)
- ↑ risc de **SAC**
- ↑ risc de **transtorn genètic**

- **DD:** Hiperplàsia macronodular bilateral primària (PBMAH), metàstasis, adenomes corticals bilaterals
Altres: Feocromocitoma bilateral, HSC, hiperplàsia bilateral secundària a malaltia de Cushing o Sd. Cushing ectòpica, neoplàsies primàries, mielolipoma, infeccions, hemorràgies, resistència parcial als glucocorticoides

- Seguir **el mateix protocol** que per lesions unilaterals + **despistatge d'HSC** i d'**insuficiència suprarenal** (si sospita clínica, imatge suggestiva de malaltia infiltrativa o hemorràgia bilateral)

Diagnòstic segons l'estudi inicial

Adenoma no
funcionant

Feocromocitoma,
Sd. Cushing,
hiperaldo.,
carcinoma

Adenoma amb
SAC /possible SAC

Lesions
indeterminades

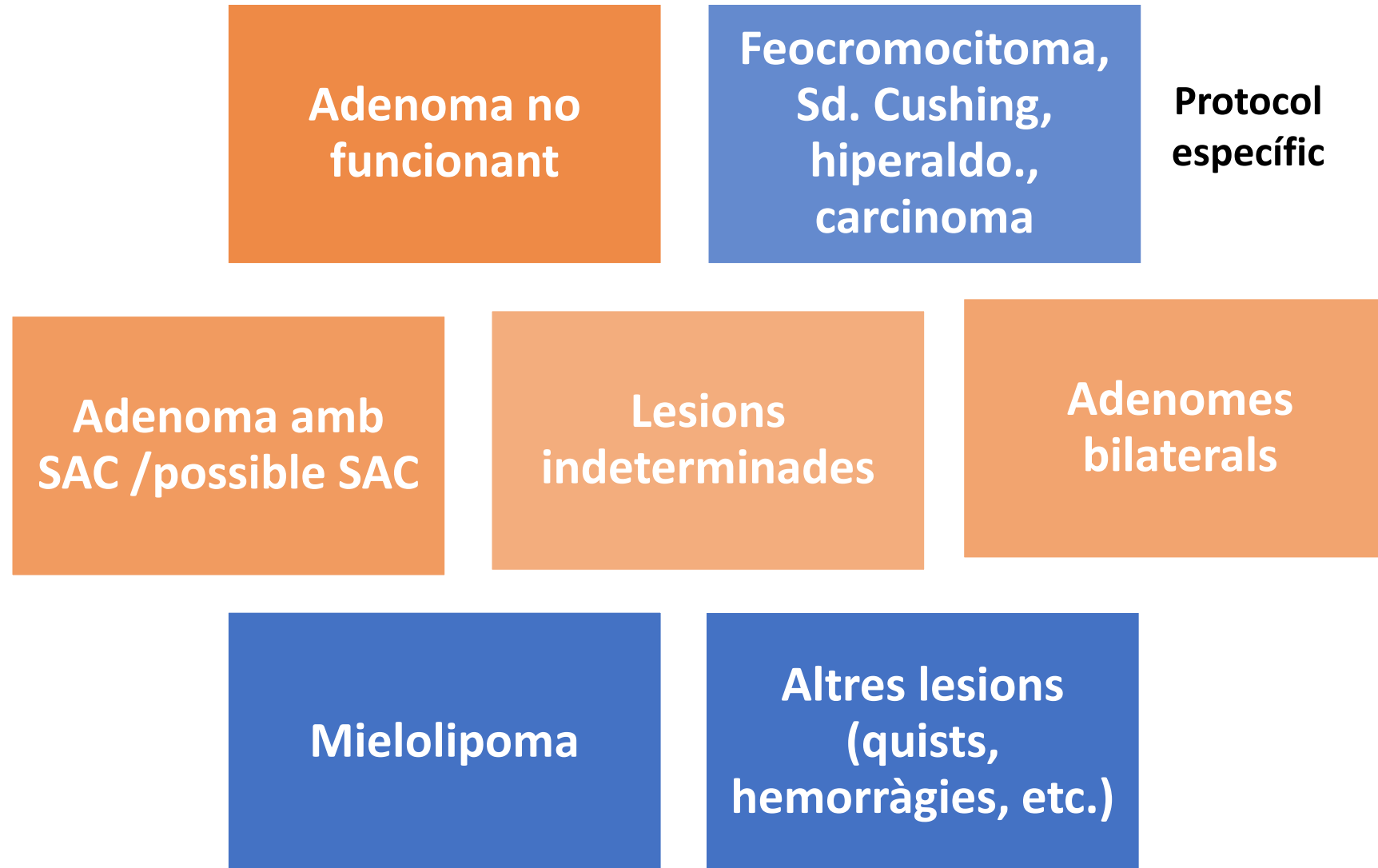
Adenomes
bilaterals

Mielolipoma

Altres lesions
(quists,
hemorràgies, etc.)

Diagnòstic segons l'estudi inicial

No seguiment: *Els mielolipomes de >3.5 cm, tendeixen a créixer i tenen un discret risc de clínica compressiva i sagnat quan medeixen >6 cm

Maneig: cirurgia vs. seguiment

Suprarenalectomia
unilateral

- Lesions **funcionants** (SC, feocromocitoma, hiperaldosteronisme primari)
- Sospita de **malignitat**

?

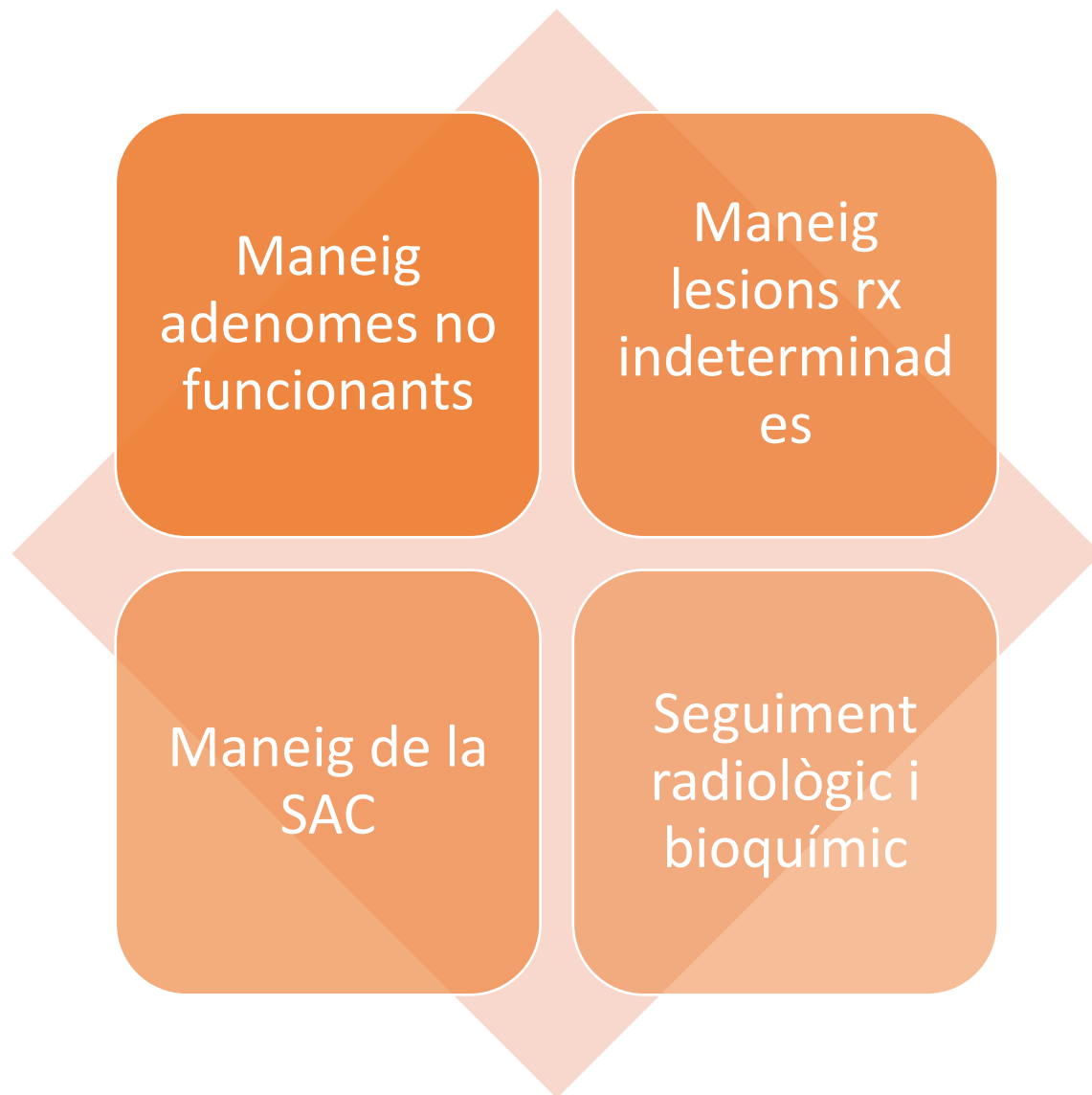
- >4 cm
- Imatge radiològica indeterminada o atípica
- Canvi de característiques Rx
- Creixement (>20% o >5 mm diàmetre major)
- **SAC**

No IQ

- Unilaterals
- Asimptomàtiques
- No funcionants
- Característiques Rx de benignitat i ≤ 4 cm

discussió en
comitè
multidisciplinar

Maneig i seguiment: Aspectes en discussió

Seguiment segons les guies

Appendix. Summary of guidelines

Recommendations	ESE	CUA	AACE/AAES	ACR	KES
First stage of AI workup: Imaging (CT noncon benign features ≤ 10 HU and < 4 cm in diameter)	x	x	x	x	x
CT with washout as second-line imaging	-	x	x	x	x
Hormone testing at diagnosis	x	x	x	x	x
No surgical management for benign mass	x	x	x	x	x
Reimaging for initially benign appearing mass	no	12 mos	3-6 mos	no	12 mos
Repeat hormonal testing after initial normal panel	no	Annual	Annual	N/A	Annual
Repeat imaging for indeterminate CT	6-12 mos	3-6 mos	N/A	6-12 mos	3-6 mos
Surgery for masses appearing malignant on initial CT	x	x	x	x	x
Resection of cortisol-secreting adenoma on individual basis	x	x	x	N/A	x
Pheochromocytoma must be resected	x	x	x	x	x
Surgery or melanocortin receptor antagonist for Aldosterone-secreting adenomas	N/A	x	x	N/A	x
17-hydroxyprogesterone levels for bilateral AI	x	N/A	N/A	N/A	x
MRI first line for high-risk populations	x	N/A	N/A	N/A	x
PET second line for patients with history of malignancy	x	x	x	x	x
Biopsy of limited value	x	x	x	x	X

Guidelines with different institutional recommendations are in bold.

Història natural

- N=64, Ø inicial 2.5 ± 0.1 cm, 19% SAC al dx, mediana seguiment 25.5 mesos
- **Seg. bioquímic:** Aparició d'alteracions endocrinològiques subtils: **28%**, cap Sd. Cushing, + si ≥ 3 cm i en els primers 2 anys
- **Seg. radiològic:** **20% van $\uparrow \geq 1$ cm** (+ en SAC). 7 adrenalectomies (10%), 1 cas de malignitat (limfoma)

Libe R, et al. European Journal of Endocrinology (2002) 147 489–494

- Metanàlisi, 1990-2019, n=4121 (adenomes no funcionants o amb SAC), seguiment 50.2 mesos
- **Creixement:** mediana 2 mm, **2.5% ≥ 10 mm**, 0 càncers
- Hipersecreció florida $< 0.1\%$, **SAC 4.3%**
- **SAC:** resolució $< 0.1\%$, + **comorbiditats i + progressió** (HTA, DLP, DM2 i obesitat) i + **MCV** (15.5% vs. 6.4%)

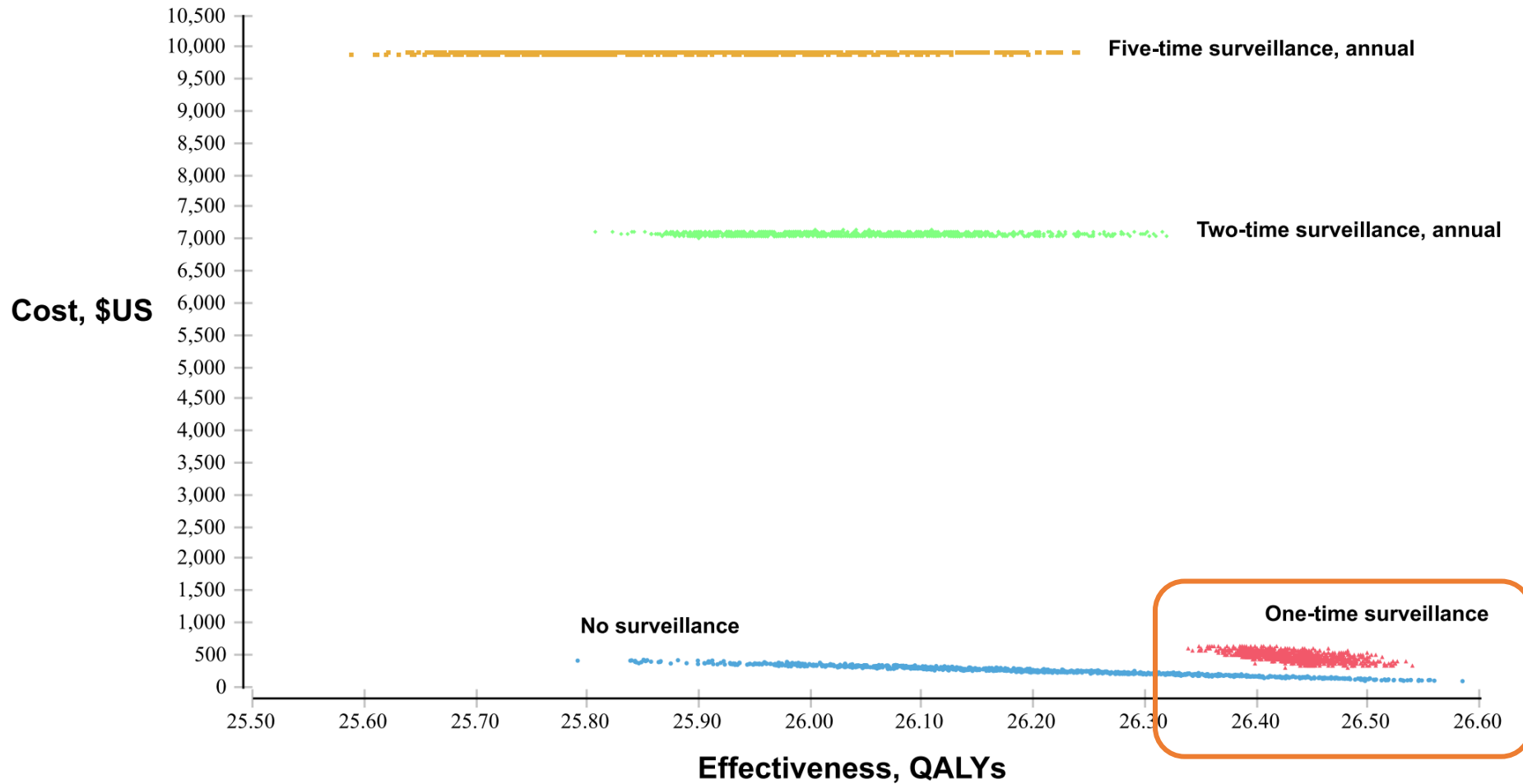
Elhassan YS, et al. Ann Intern Med. 2019;171(2):107-116

Història natural

- Revisió de bases de dades 1980-2008, excloent estudis amb biaxos
  - **Prevalença ↓ de malignitat** (1.9%), M1 (0.7%) i **funcionalitat** (<10%): feo (3.1%), hiperaldo (0.6%) i **≈ de SAC** (6%)
  - Prevalença d'**adenomes ≈ 80%** (71% no funcionants, 8% SAC, 1% hiperaldo)
  - Probabilitat pretest menor → cal adaptar algoritmes de seguiment
  - Milloria tecnologia TC (es detecten lesions + petites i + benignes)
  - Rendiment de les proves dx
  - Costos (€ pel sistema i € i emocionals pel pacient)
- El risc que un IS inicialment classificat com a benigne i no-funcional desenvolupi un comportament maligne o funcional als 2-4 anys és **<1%**
  - La baixa prevalença i el rendiment subòptim de les proves dx comporten un **major risc (x50) de fals (+) que de verdader (+)**
  - La **probabilitat de dx malignitat en el seguiment per TC és similar a la de causar una neoplàsia fatal secundària a la radiació ionitzant del TC**

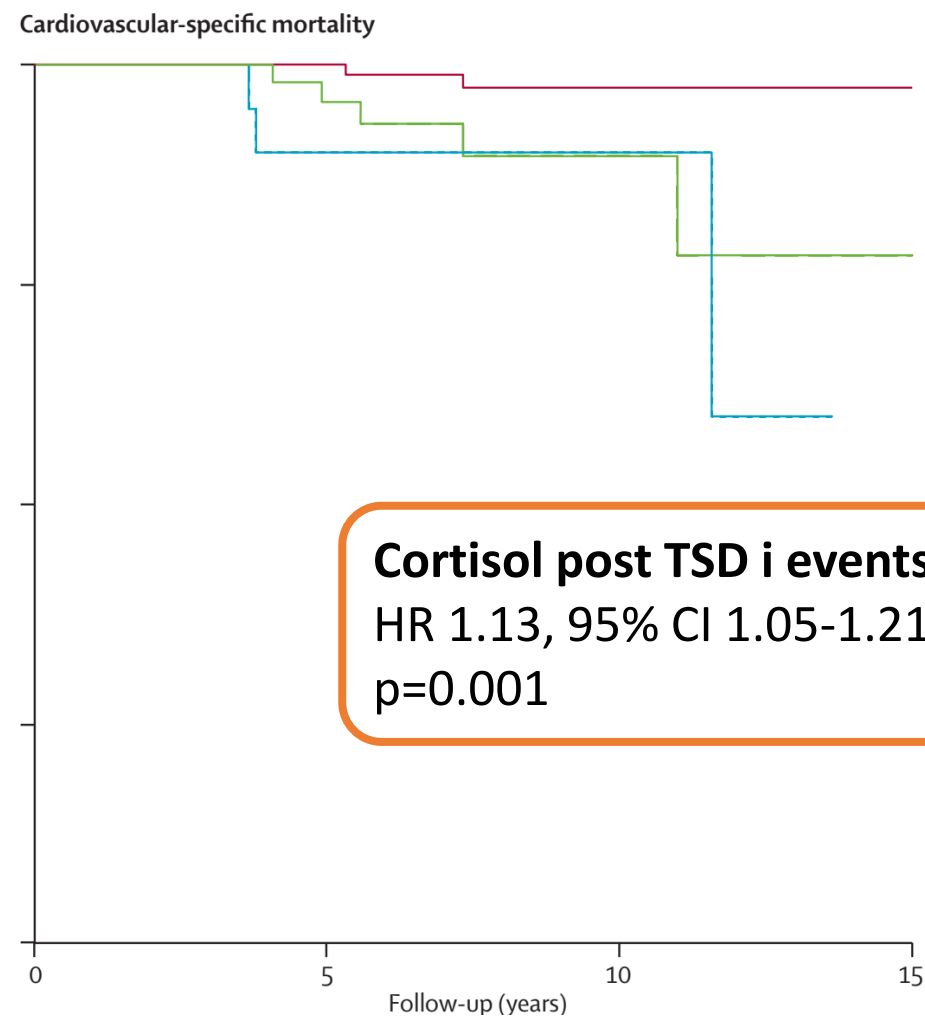
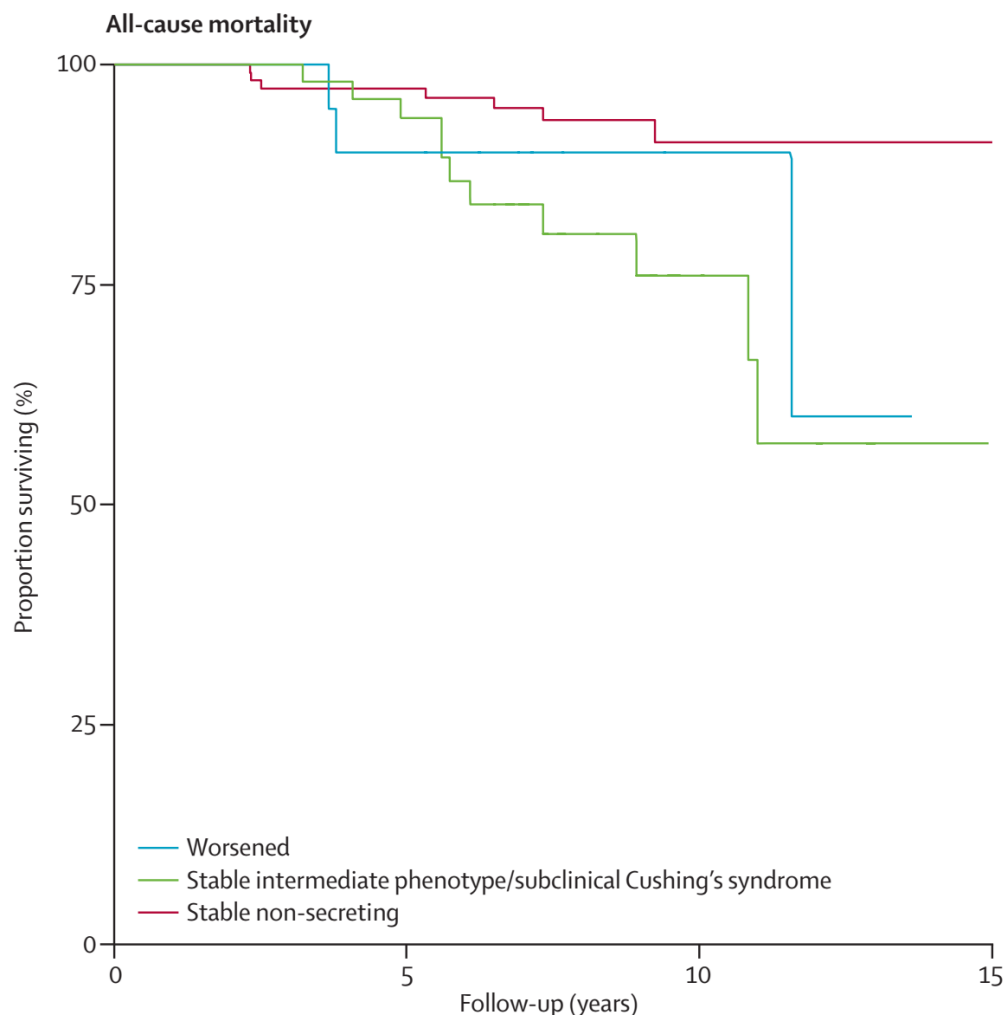
Seguiment: cost-efectivitat

Incidentalomes no-funcionants <4 cm, 4 estratègies de seguiment

Malaltia CV i mortalitat en SAC

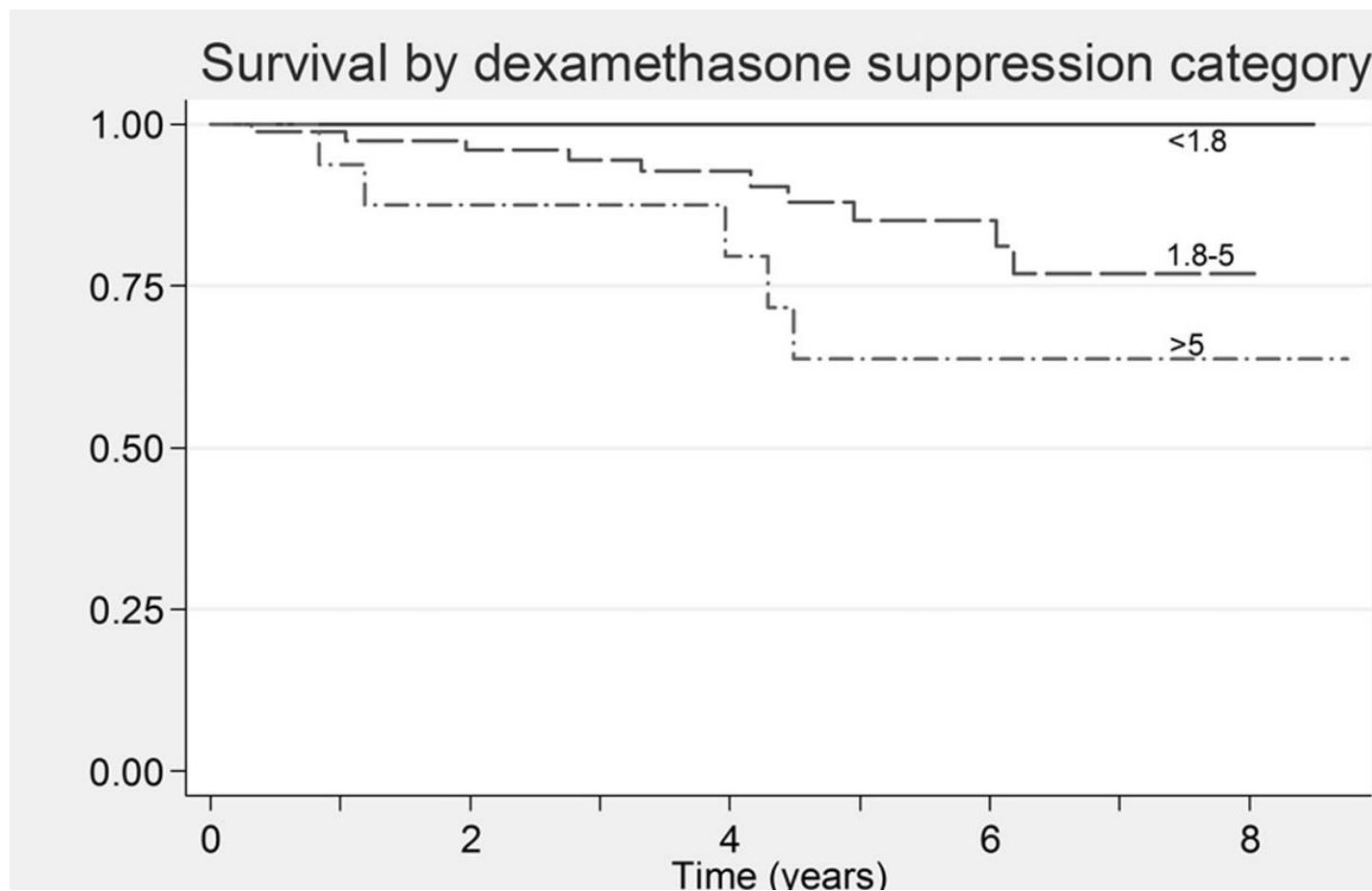
1995-2010, n=198, adenomes no-funcionants, fenotip intermig i SAC, seguiment 7.5 anys (2.2-15 anys)

Malaltia CV i mortalitat en SAC

2005-2013, n=272, adenomes benignes <4 cm sense hipersecreció florida, mortalitat

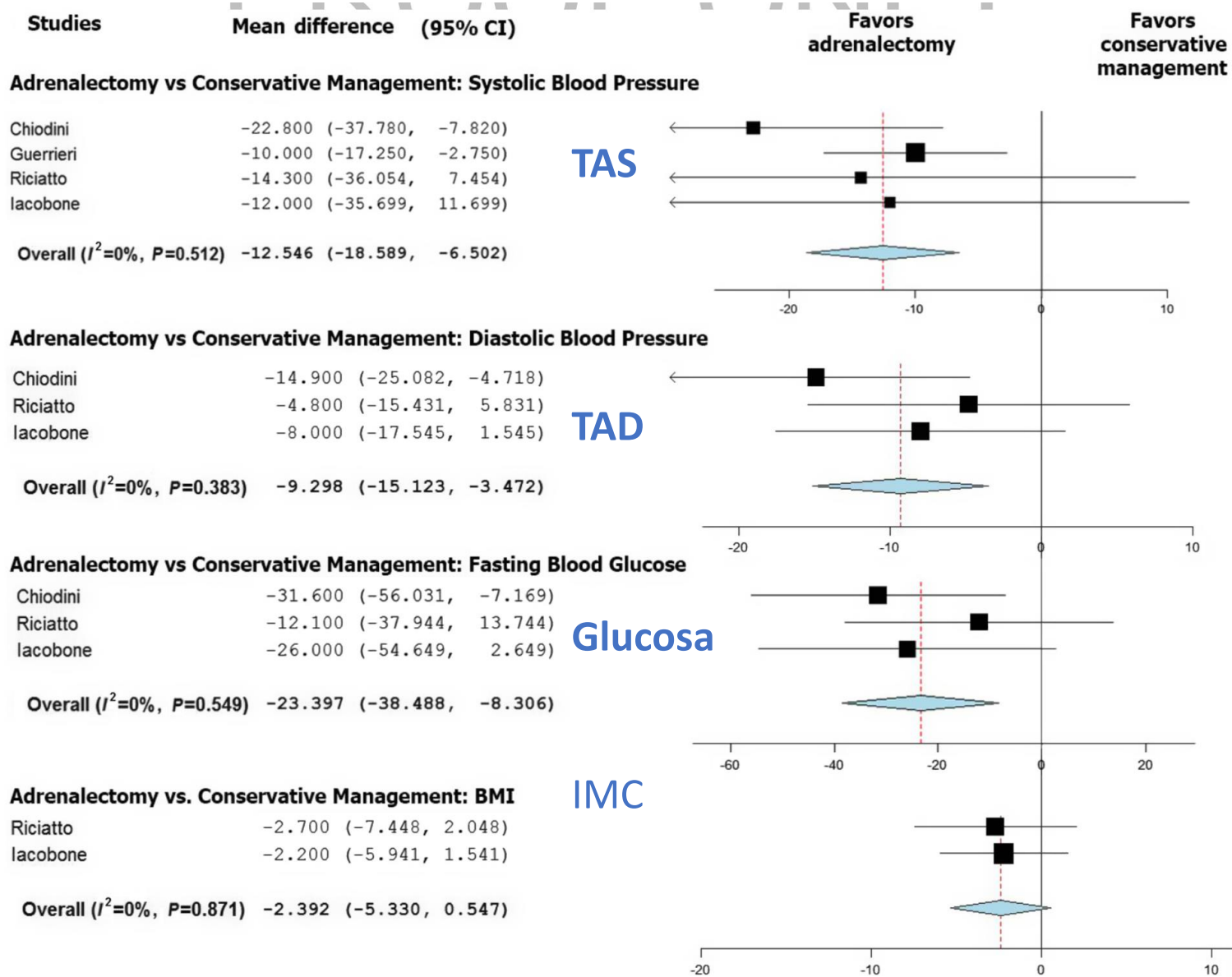
Cortisol post TSD:

1.8-5 mcg/dL: **HR 12**

>5 mcg/dL: **HR 22**

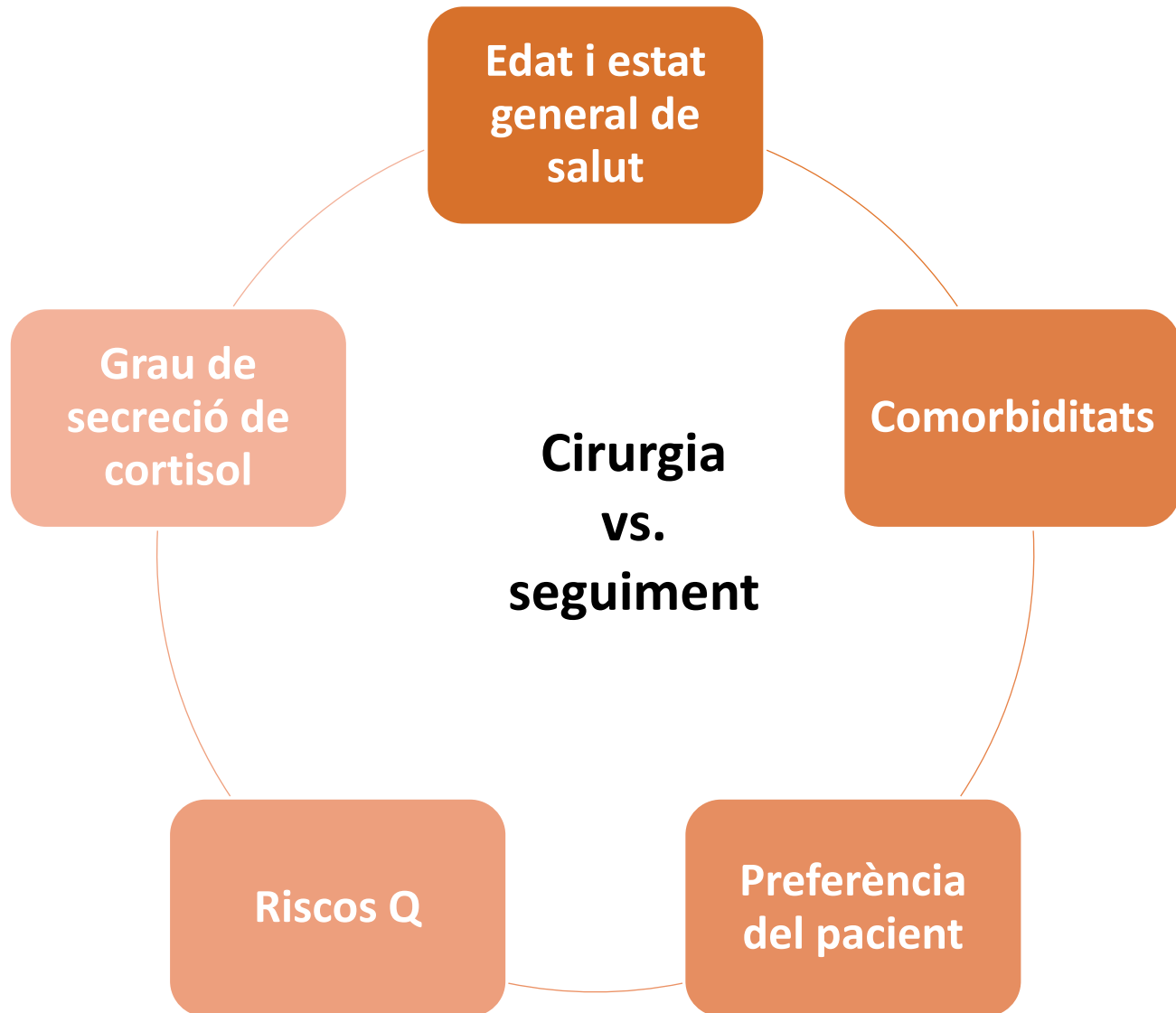
Evolució comorbiditats post adrenalectomia

Revisió sistemàtica i metanàlisi, 26 estudis, SAC vs. no funcionants

**Milloria en HTA (RR 11) i DM2 (RR 4)
No DLP ni obesitat**

Maneig de la SAC

Tractament agressiu de les comorbiditats (HTA, DLP, DM2, pes, pèrdua de massa òssia)

Criteris de IQ (consens SEEN)

- TSD >5 mcg/dL + ≥ 2 comorbiditats
- TSD >3 + 1 criteri addic. + ≥ 2 comorbiditats
- Empitjorament bioquímic o de comorbiditats

Confirmar **independència d'ACTH**

Seguiment: Guia ESE

- **Seguiment Rx:**

- Lesions clarament benignes <4 cm: **no seguiment**
- Lesions clarament benignes >4 cm: **considerar TC als 6-12 mesos**
- Lesions **indeterminades: repetir TC o RM als 6-12 mesos**
  - Si creixement significatiu (>20% i >5 mm del Ø major): **cirurgia**
  - Si creixement inferior: **repetir prova d'imatge en 6-12 mesos**

- **Seguiment bioquímic:**

- *Si l'estudi inicial és normal:* **no repetir** l'estudi bioquímic **excepte** si apareixen o empitjoren comorbiditats o **clínica suggestiva** d'excés hormonal
  - ***Excepció:** adenomes pobres en lípids sobretot petits (risc feocromocitoma i metanefrines falsament negatives): **repetir metanefrines** (sobretot si creixement)
- *Pacients amb SAC possible o confirmada:* **avaluació clínica** (especialment pel que fa a comorbiditats) **i bioquímica anual durant 2-4 anys**. Reavaluar la necessitat de suprarenalectomia.

Seguiment: consens SEEN

- Adenomes no funcionants **<4 cm**:
  - **Seg. bioquímic**: TSD 1 mg anual fins als 5 anys
  - **Seg. Rx**: repetir als 12 mesos
    - Si estable: **alta**
    - Si creixement (>10-20%): **control 6-12 mesos**

Alta als 2 anys si estabilitat
- Adenomes no funcionants **>4 cm**:
  - **Ídem** excepte: Si creixement significatiu (>20% o >5 mm Ø major): **cirurgia vs. control 6-12 mesos**
- Adenoma amb **SAC o possible SAC**
  - **Seg. Rx: ídem**
  - TSD 1 mg + **paràmetres addicionals + avaluació comorbiditats**: anual fins als 5 anys
- Lesions indeterminades:
  - **Seg. Rx**: repetir als **6-12 mesos**
    - Si estable: **seguiment anual durant 2 anys**
    - Si creixement (10-20% o <5 mm): **cirurgia vs. control 6-12 mesos**
    - Si creixement significatiu (>20% o >5 mm Ø major): **cirurgia (vs. control 6-12 mesos)**
  - **Seg. bioquímic: Ídem**

Revisió de guies i consens d'experts

- **Seguiment Rx:**

- 1 TC de seguiment i no abans de l'any (creixement lent)

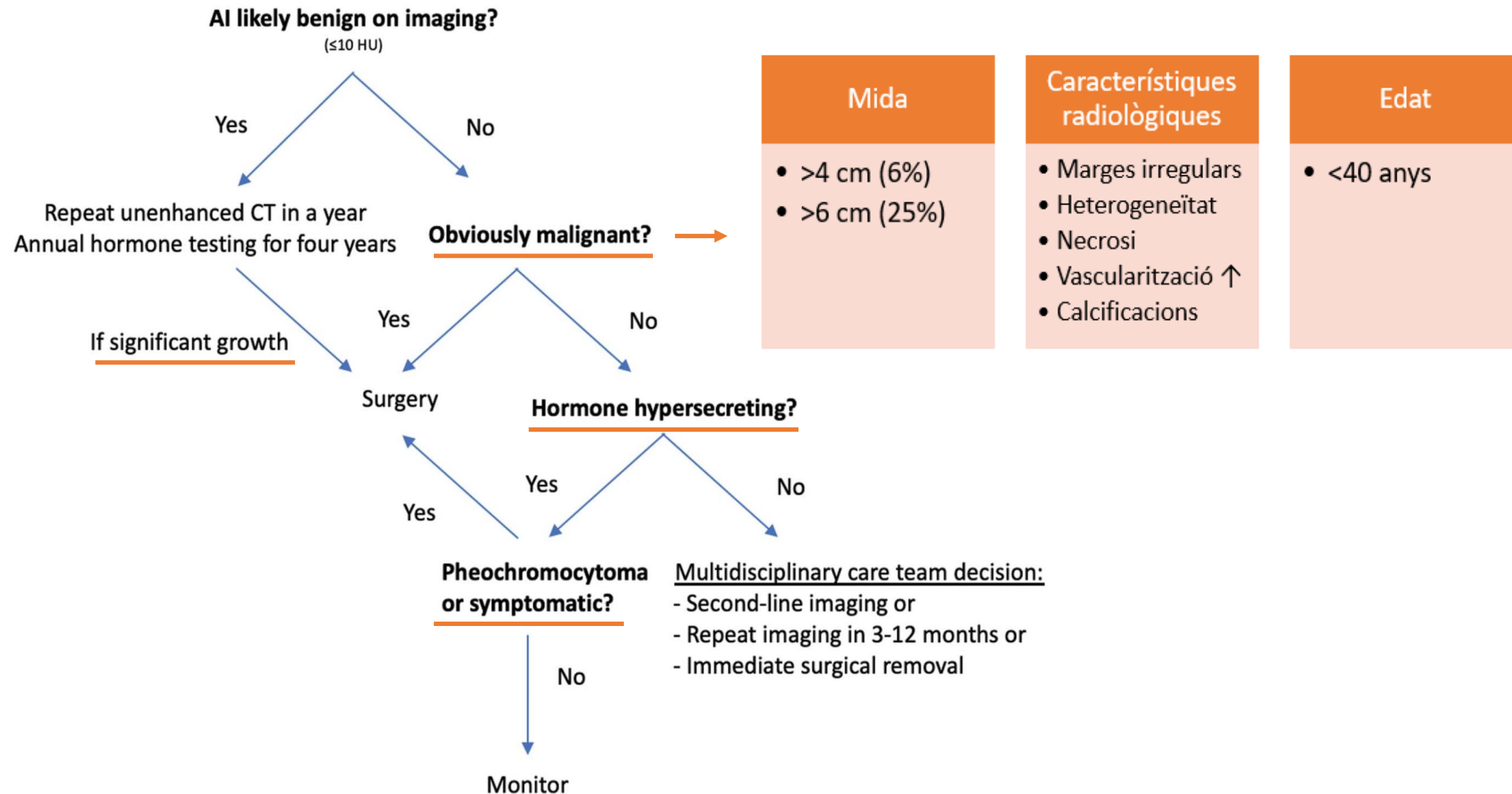
- **Seguiment bioquímic:**

- ESE: no seguiment
  - La resta: anual fins als 4-5 anys (KES només si >3 cm)
  - Autors: anual durant 4-5 anys

- **Lesions indeterminades (i no-funcionant):**

- **Realitzar una altra prova d'imatge:** RM amb chemical shift, TC amb contrast o altres (PET-¹⁸FDG)
  - **Control radiològic en 3-12 mesos** (baixa sospita malignitat, major edat)
  - **Cirurgia** (alta sospita malignitat)
    - comitè i decisió compartida amb el pacient

Revisió de guies i consens d'experts

- **Perfil d'esteroides urinaris** per LC/MS-MS: alt valor dx de carcinoma suprarenal

Arlt W, et al. J Clin Endocrinol Metab 2011; 96:3775-3784

- **Perfil d'esteroides plasmàtics + metanefrines plasmàtiques + mida tumoral:** alt valor discriminatiu (S 83-95% i E 92-98%) per carcinoma suprarenal, hiperaldosteronisme i feocromocitoma, menor per SAC i no funcionants

Berke K, et al. J Clin Endocrinol Metab 2022 Feb 17;107(3):e1181-e1192

- **PET/TC amb ^{11}C -metomidat:** localització d'adenomes de petita mida i estudi de lateralització en hiperaldosteronisme primari

Sherlock M, et al. Endocrine Reviews 2020 Dec 1;41(6):775-820

- **Anàlisi de radiòmica i textural per TC** (anàlisi computacional de trets quantitius d'imatges mèdiques): DD de lesions indeterminades (pot estar combinat amb tècniques de *machine-learning*)

Li C, et al. Discov Oncol 2022 Oct 28;13(1):112

Conclusions

- L'incidentaloma suprarenal és un motiu de consulta creixent a Endocrinologia
- Cal una exhaustiva valoració clínica, hormonal i radiològica inicial en tots els casos
- Una bona part dels pacients tenen lesions petites i no funcionants, que no requereixen seguiment i poden ser donats d'alta en un termini curt
- El carcinoma suprarenal és greu però té una prevalença molt baixa
- La prevalença de funcionalitat és d'un 10%, la majoria de casos per SAC
- El diagnòstic de la SAC segueixen sent un repte i el maneig òptim de la SAC està en discussió, cal abordar les comorbiditats i individualitzar la indicació de cirurgia
- En els propers anys les novetats en biomarcadors (perfil d'esteroides) i tècniques d'imatge milloraran la detecció precoç i la estratificació del risc

XXV^è
Congrés de la
Societat Catalana
d'Endocrinologia
i Nutrició

Barcelona, 24 i 25 de novembre 2022

Gràcies per la seva atenció

lboswell@althaia.cat